

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та менеджменту
Кафедра економіки і підприємництва
Кваліфікаційна робота на правах рукопису

Данилюк Ярослав Олександрович

УДК 338.439

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**КОН'ЮНКТУРА РИНКУ М'ЯСА В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ
ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ**

051 «Економіка»

Подається на здобуття освітнього ступеня Магістр кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи
Кравчук Наталія Іванівна
к.е.н., доц.

АНОТАЦІЯ

Данилюк Я.О. Кон'юнктура ринку м'яса в контексті формування продовольчої безпеки. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 051 «Економіка». – Житомирський національний агроекологічний університет, Житомир, 2019.

У роботі досліджено теоретико-методологічні засади кон'юнктури ринку. Визначено основні блоки показників, за якими оцінюється кон'юнктура та наведено етапи дослідження ринку. У другому розділі здійснено оцінку основних економічних характеристик ринку м'ясної продукції. Визначено цінову кон'юнктуру ринку м'яса та основні тенденції. У пропозиційній частині запропоновано напрями державної політики у сфері регулювання ринкової кон'юнктури, перспективні форми удосконалення економічних взаємовідносин між суб'єктами м'ясопродуктового підкомплексу та здійснені прогностичні розрахунки основних економічних характеристик кон'юнктури ринку м'яса.

Ключові слова: кон'юнктура, ринок, м'ясо, м'ясне скотарство, попит, пропозиція, ціна, виробництво, споживання.

SUMMARY

Danylyuk Y.O. Meat market situation in the context of food security. - Manuscript qualification work.

Qualification work for the master's degree in specialty 051 "Economics". - Zhytomyr National Agro-Ecological University, Zhytomyr, 2019.

This paper explores the theoretical and methodological foundations of the market situation. The main blocks of indicators by which the market is evaluated and the market research stages are identified. The second section assesses the main economic characteristics of the meat market. The price situation of the meat market and the main trends are determined. The proposal part offers directions of state policy in the sphere of regulation of market conditions, perspective forms of improvement of economic relations between the subjects of meat products subcomplex and made predictive calculations of the main economic characteristics of the market of meat market.

Keywords: market, market, meat, livestock, demand, supply, price, production, consumption.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	3
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКОВОЇ КОН'ЮНКТУРИ ТА ЇЇ ФОРМУВАННЯ В М'ЯСОПРОДУКТОВОМУ ПІДКОМПЛЕКСІ	8
1.1. Поняття ринкової кон'юнктури	8
1.2. Основні елементи та особливості формування кон'юнктури ринку м'яса	9
1.3. Методичні засади оцінки ринкової кон'юнктури	12
РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА КОН'ЮНКТУРИ РИНКУ М'ЯСА15
2.1. Сучасний рівень розвитку м'ясопродуктового підкомплексу15
2.2. Оцінка кон'юнктури ринку м'яса18
2.3. Цінова кон'юнктура на ринку м'яса	
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ М'ЯСОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ В УМОВАХ СТАБІЛІЗАЦІЇ РИНКОВОЇ КОН'ЮНКТУРИ	
3.1. Основні напрями державного регулювання ринку м'яса22
3.2. Удосконалення організаційно-економічних відносин в м'ясопродуктовому підкомплексі26
3.3. Прогноз розвитку кон'юнктури ринку м'яса30
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ35
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ37
ДОДАТКИ40

ВСТУП

Актуальність дослідження. Процеси трансформації та реформування економічної системи України, відбувалися без достатнього наукового обґрунтування і в порівняно короткий часовий період. Це зумовило наявність ряду проблем перманентного характеру, як в національній економіці країни, так і в окремих її регіонах і галузях, в тому числі в м'ясопродуктовому підкомплексі. Обмежене споживання продуктів тваринного походження через високі ціни створило ілюзію повного задоволення попиту, а також видимість балансу попиту і пропозиції. Разом з тим, зберігається тенденція спаду м'ясного виробництва, і як наслідок зниження сукупного попиту на м'ясо і м'ясопродукти. Такі тенденції зумовили погіршення харчування населення і тягне за собою несприятливі демографічні зміни.

З урахуванням вищевикладеного висувається нагальна необхідність негайної розробки науково обґрунтованих заходів щодо забезпечення ефективного розвитку м'ясопродуктового підкомплексу, який функціонує в умовах несприятливої ринкової кон'юнктури, оскільки забезпеченість регіонів і країни в цілому продуктами харчування власного виробництва є найважливішим пріоритетом економічної стратегії. Таке завдання можна вирішити за умови забезпечення розширеного відтворення галузей тваринництва, рентабельної роботи підприємств переробки, оптової та роздрібною торгівлі. Все це в комплексі зумовило необхідність дослідження процесів формування і розвитку ринкової кон'юнктури в м'ясопродуктовому підкомплексі, а також розробки рекомендацій щодо її стабілізації, які б сприяли збільшенню в регіонах обсягів виробництва якісної і доступної за ціною м'ясної продукції та мінімізації витрат.

Стан вивчення проблеми. Значна кількість робіт з вивчення галузі тваринництва, у тому числі продуктивності тварин, приділена такими вітчизняними науковцями як Андрійчук В.Г., Кравчук Н.І., Кільницька О.С., Саблук П.Т., Шпикуляк О.Г., О.М. Шпичак, Черевко Г.В. Зокрема, Кравчук

Н.І. у своїй праці [1] досліджує нагальні проблеми неефективного розвитку тваринництва, наслідки економічних реформ для м'ясної та молочної галузей. У роботі Кільницької О.С. [2] застосовано системний підхід до вивчення динамічного розвитку галузі, що яскраво проілюструвало проблеми розвитку.

Авторське бачення дослідження даної теми полягає в необхідності системного дослідження проблем формування та розвитку кон'юнктури регіонального ринку м'яса і м'ясопродуктів, що дозволяє виділити фактори, які найбільш активно впливають на неї і виробити основні напрями її стабілізації. Розглянуті положення і визначили вибір теми кваліфікаційної роботи.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо розвитку регіонального м'ясопродуктового підкомплексу та підвищення його ефективності в умовах стабілізації ринкової кон'юнктури.

Реалізація поставленої мети зумовила постановку і вирішення наступних завдань, що відображають логіку дослідження:

- вивчити процес еволюції трактувань ринкової кон'юнктури в концепціях різних економічних шкіл і дати авторське визначення ринкової кон'юнктури з урахуванням специфіки функціонування конкретних товарних ринків в регіоні.
- виявити особливості впливу кон'юктуроутворюючих факторів на розвиток регіонального м'ясопродуктового підкомплексу;
- виробити пропозиції щодо вдосконалення організаційно-економічних відносин в м'ясопродуктовому підкомплексі регіону і обґрунтувати механізм його державного регулювання;
- розробити сценарний прогноз розвитку м'ясопродуктового підкомплексу регіону з позиції системного підходу вивчення факторів стабілізації ринкової кон'юнктури;

- розкрити механізм ефективного розвитку м'ясопродуктового підкомплексу і розробити практичні рекомендації по його сталого функціонування.

Предмет дослідження - сукупність теоретико-методичних аспектів і практичних рекомендації щодо підвищення результативності економічних відносин між суб'єктами регіонального м'ясовиробництва.

Об'єктом дослідження є процес стабілізації кон'юнктури ринку м'яса в Україні.

Теоретичну та методологічну основу дослідження становлять праці вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, присвячені проблемам дослідження ринкової кон'юнктури, законодавчі та нормативні акти, публікації періодичної преси. У процесі дослідження використовувалися методи системного та порівняльного аналізу, метод статистичних групувань, розрахунково-конструктивний, економічно-математичний та інші, сукупність яких забезпечила комплексний підхід до вивчення проблеми.

Практична реалізація зазначених методів була здійснена за допомогою пакетів прикладних програм «MS Excel», «MS Word».

Інформаційна і емпірична база. Інформаційну і емпіричну базу роботи склали: державні і регіональні законодавчі і нормативні акти з досліджуваної проблеми; матеріали державної служби статистики, Міністерства сільського господарства і продовольства України, матеріали періодичної преси, звітність сільськогосподарських і м'ясопереробних підприємств тощо.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в розробці системи заходів щодо насичення ринку якісною і доступною за ціною продукції власного виробництва в умовах стабілізації ринкової кон'юнктури.

Структура роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, списку використаної літератури і додатків.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

1. Ринкова кон'юнктура – це сукупність економічних характеристик ринку, що складаються в конкретний момент часу, які опосередковують співвідношення між попитом і пропозицією, рівень цін, обсяги продажів, розміри товарних запасів, активність агентів ринку. Найважливішими елементами ринку м'яса є попит, пропозиція, ринкова ціна, конкуренція

2. Дослідження ринкової кон'юнктури є систематичним, комплексним, повторюваним процесом, що передбачає збір та обробку інформації щодо стану ринку, його динаміки, обсягів, проблем та прогнозних можливостей. Методика оцінки ситуації на ринку передбачає виконання певних етапів. Показники можна інтегрувати у чотири блоки, що поєднують показники попиту на продукцію, пропозицію на ринку, ціни та показники рівня монополізації та інтенсивності конкуренції.

3. Встановлено, що на кон'юнктуру ринку м'яса значно впливає кількість поголів'я тварин на відгодівлі у сільськогосподарських підприємствах. У динаміці з 1961 р. по 2018 р. включно поголів'я усіх видів тварин різко скоротилося: худоби у 5,3 разів, свиней – у 3 рази, овець та кіз – у 8, коней – у 7,5 разів.

4. Лідерські позиції у виробництві м'яса займають Київська, Дніпропетровська, Вінницька, Одеська, полтавська, Харківська, Черкаська області.

5. В результаті аналізу встановлено, щонайбільший попит в Україні у 2019 р. на курятину 24,3 кг, потім свинину 16,1 кг і на останньому місці знаходиться яловичина і телятина – 4,7 кг на одну особу.

6. За видами м'яса ілюструється тенденція зниження запасів, виробництва і споживання яловичини, зростання пропозиції свинини та підвищення попиту на курятину за остання 4 роки, що пояснюється високими цінами на яловичину та доступними цінами на курятину.

7. Для стабілізації ринкової кон'юнктури вкрай важливими є держане регулювання, зокрема: економічні, організаційні, адміністративні, нормативні, інформації важелі впливу.

8. У сучасних економічних умовах одним з ефективних напрямів стабілізації кон'юнктури на м'ясному ринку є зміцнення виробничо-економічних зв'язків між виробниками м'ясної сировини на основі: міжгосподарської кооперації, агропромислової інтеграції, зокрема створення холдингів, кластерів, асоціацій, що сприятиме формуванню ефективного і справедливого розподілу доданої вартості.

9. Прогнозні розрахунки свідчать про погіршення ситуації на ринку яловичини та пожвавлення економічної активності на ринку курятини. Ціни на найближчу перспективу продовжать зростати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кравчук Н.І., Федоров О.Ф. Розвиток тваринництва в Україні: наслідки економічних реформ. Розвиток економіки країни: можливості, проблеми, перспективи: зб. матер. Міжн. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 20-21 січня 2017 р.) / Східноукраїнський інститут економіки та управління. 2017. С. 22-25.
2. Кравчук Н.І., Кільницька О.С. Сучасні тенденції розвитку тваринництва в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Вип. 18. 2017. С. 95-99.
3. Кон'юнктура // Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 1 : А — Л. С. 523
4. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 2. / Редкол.: ...С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. 864 с.
5. Market Condition. Інтернет ресурс. Режим доступу : <https://www.mbaskool.com/business-concepts/marketing-and-strategy-terms/11495-market-condition.html>
6. Абакуменко О.В. Кон'юнктура фінансового ринку: підходи до визначення дефініції. *Інвестиції: практика та досвід*. № 21. 2013. С 37-41. http://www.investplan.com.ua/pdf/21_2013/10.pdf
7. Ярков Н.В.,Малюков Г.М. Теоретические вопросы исследования проблем формирования и регулирования мясного рынка. *Современные проблемы науки и образования*. 2012. № 4. <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=6500>
8. Орел В.М., Орел А.М. Теоретичні аспекти регіонального ринку м'яса. *Інвестиції: практика та досвід*. № 16. 2015. С. 48-51
9. Кравчук Н.І. Стан та шляхи підвищення конкурентоспроможності продукції льонарства : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. ДВНЗ «Державний агроекологічний університет» 2008 р. 20 с.
10. Кравчук Н. І. Конкурентоспроможність як чинник забезпечення ефективного виробництва продукції льонарства. *Продуктивність агропромислового виробництва*. 2006. № 3. С. 264–270.

11. Мальська М.П., Худо В.В. Туристичний бізнес: теорія та практика. Навчальний посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 424 с.
12. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития (исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры) / Й.А. Шумпетер. – М.: Прогресс, 1982. – 454 с.
13. Валевиц Р.П., Давидова Г.А. Економіка організації торгівлі, Учебное пособие . Минск, 2008. - 371с.
14. Щербак В.В. Методологія дослідження кон'юнктури товарного ринку. *Приазовський економічний вісник*. Випуск 2(02). 2017.С. 30-35
15. Тваринництво України. 2018 р. Статистичний збірник. Державна служба статистики України. Київ, 2019 р.
16. Яка рентабельність тваринництва. AgroReview <https://agroreview.com/news/yaka-rentabelnist-tvarynnnytva>
17. Рентабельність сільськогосподарського виробництва (2009-2018) Державна служба статистики України. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/sg/sg_rik/sg_u/trrv_sgp_u.html
18. Ринок м'яса : основні тренди . *Агробізнес сьогодні*. <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/11153-rynok-miasa-osnovni-trendy.html>
19. Річний баланс м'яса, субпродуктів і жиру в Україні. *Meat Inform*. <https://meat-inform.com/korysne/balansy-popytu-y-propozytsii/ricnyi-balansy/ricnyi-balans-m-iasa-subproduktiv-i-zhyru-v-ukraini-onovlennia-1-2019.html>
20. Ринок м'яса та м'ясопродуктів в Україні за 2017-2019 рр. AgroPolit.com Українська аграрна асоціація (УАА). <https://agropolit.com/infographics/view/94>
21. У 2018 році Україна імпортувала свинини на 52 млн дол. Асоціація «Свинарі України». <https://meat-inform.com/novyny-pro-miaso/u-2018-rotsi-ukraina-importovala-svynyny-na-52-mln-dolariv.html>

22. ТОП-7 експортерів м'яса птиці (бройлерів) за 2018 рік. AgroPolit.com.
<https://agropolit.com/rating/top-7-eksporteriv-myasa-ptitsi-broyleriv-za-2018-rik>
23. Середні ціни реалізованої продукції сільського господарства сільськогосподарськими підприємствами. Державна служба статистики України.
http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/sg/sg_rik/sg_u/scr_sp_u.html
24. Індeksi споживчих цін. Державна служба статистики України.
http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/sg/sg_rik/sg_u/scr_sp_u.html
25. Середні споживчі ціни на товари та послуги» за 2017-2019 рр. Державна служба статистики України.
http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/ct/sctp/Arch_sctp_u.htm
26. Що впливатиме на вартість м'яса в цьому році? LANDLORD. 1.02.2018 р. <https://landlord.ua/news/shho-vplivatime-na-vartist-m-yasa-v-tsomu-rotsi/>
27. Шаманська О.І. Державне регулювання ринку агропродовольчої продукції. *Економіка та держава*. № 5. 2014 р. С. 129-132.
http://www.economy.in.ua/pdf/5_2014/30.pdf
28. Якімець В.В. Формування доданої вартості в умовах вертикальної інтеграції підприємств м'ясопереробної галузі : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. ЖНАЕУ 2015 р.
29. Типи прогнозів: пошуковий, нормативний, вірогіднісний та ін. Основні напрями прогнозування, його етапи. <http://studies.in.ua/ru/socialno-politicheskoe-prognozirovanie-shpargalki/4127-tipi-prog>
30. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2018 р. (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України) Статистичний збірник. Ч.1. Державна служба статистики України. К. 2019 р. 380 с.